СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 197. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 25. серпня, 1927. VOL. XXXV. No. 197. Jersey City, N. J., Thursday, August, 25, 1927. THREE CENTS

АМЕРИКА ПРИЙМАЄ СТРАЧЕННЄ САККА Й ВАНЦЕТТІ СПОКІЙНО

ПРИХИЛЬНИКИ СТРАЧЕНИХ БУДУТЬ ДАЛІ ВЕСТИ БОРОТЬБУ ЗА ЇХ НЕВИННОСТЮ.

БОСТОН, 23. серпня. — Родина й прихильники Сакка й Ванцетті, котрих страчено вчора в стейтовій вязниці, збираються урядити їм урочисті похорони. Похорон мабуть відбудеться в неділю в Бостоні; тіла малиби спалити.

Комітет, котрий занявся похоронами, постановив вести далі акцію, щоби доказати, що оба страчені були невинними. Вони будуть добиватися подання до публичного відома всіх актів, що відносяться до сеї справи. Сі акти, вони кажуть, докажуть, що межи прокураторією а судом була змова покарати обжалованих без отляду на вину.

Міські суди судили учасників пикет перед палатою губернатора. Обжалованих було 156. Всі вони заявляли, що вони мають право пикетувати. Між ними найшлося кількох американських письменників і письменничок. Судї карали звичайно, накладаючи на кождого з них грошеву кару в сумі 10 долярів. Богато з них заплатило сейчас кару, а другі внесли рекурс. щоби висші суди могли рішити справу засадничо, чи має право горожанин протестувати в сей спосіб проти поступовання урядника.

В той час, як в усіх майже краях Европи йдуть демонстрації проти виконання кари смерти на Сакка й Ванцетті, Америка приняла подію спокійно, себто без забурень і демонстрацій. В Ню Йорку й Бостоні була змобілізована більша сила міської поліції, але не було нагоди її уживати.

АМЕРИКАНСЬКІ МАРИНАРІ ВБИЛИ ДВОХ ЛЮДИЙ В НІКАРАГВІ.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АДМІРАЛ КАЖЕ, ЩО КРАЙ УСПОКОЮЄТЬСЯ.

ВАШИНГТОН, 23. серпня. — Дня 16. серпня американські маринарі вбили в тропікальних лісах Нікарагви двох Нікарагванців. Американські урядники кажуть, що на Американців напав відділ бандитів та почав стріляти; маринарі відповіли стрілами та вбивши двох противників, розігнали банду напасників, зложену з яких трийцяти людий.

Позатим, уряд каже, вся Нікарагва успокоюється. В краю має бути спокій; лишень тут і там оперують маленькі банди.

РОЗСТРІЛ ОСЛАВЛЕНОГО ОПРИШКА В МЕКСИКУ.

ПУБЛИЧНА ЕКЗЕКУЦІЯ МАНУЕЛЯ РЕЕСА І ЙОГО СЕКРЕТАРЯ.

МЕКСИКО, 23. серпня. — Під мурами одної церкви в місті Толюка, столиці мексиканського стейту Мексика, згинув нині ославлений мексиканський опришок Мануель Реес, прозваний Ель Кохо, себто Кривий.

Ель Кохо був уже від довшого часу пострахом околиці Мексика. Коли його стали оточувати федеральні війска, він переніс поле своїх операций в околиці модного літниска Кверанавака. Тут його остаточно й допали жовнїри. Його поставлено перед военний суд та по короткій росправі засуджено на смерть разом з його молодим секретарем.

Нині раненько виведено його на публичне страченнє. Опришок і його секретар перейшли між довгими рядами жовнірів та стали під мурами церкви. На запит, яке їх останнє бажаннє, оба заявили коротко: „Нїчо". Оба були спокійні, але сильно бліді.

Реес упав з пятьма кулями в тілі. Його секретар упав з кількома кулями, але ще живий. Мусіли його добити з револьвера. Опісля уряд виставив їх тіла на публичний вид.

СТЕЙТОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ДЕЛЕҐАТИ ЗАЧІПАЮТЬ РІЖНІ ПОЛІТИЧНІ ПИТАННЯ.

СИРАКЮЗ, Ню Йорк, 23. серпня. — Нині почалася тут конвенція стейтової Федерації Праці. Бесідники порушували ріжні політичні питання; між внесками перед конвенцією є домаганнє, щоби політичні урядники, як губернатор и посли, служили всего тільки по два роки. Найбільше внесень відноситься до справи судових заказів у боротьбі між робітниками а підприємцями.

УРЯД ПОПАВ НА СЛІД ПАЧКАРІВ ІМІҐРАНТІВ.

НЮ ЙОРК, 23. серпня. — Американський іміґраційний уряд розслідує тепер ново відкритий заговір пачкувати іміґрантів до Злучених Держав. Відкрито його припадково, коли один іміґраційний урядник став сумніватися в правдивість віза на пашпорті одного Німця, що мав тільки переїхати через Злучені Держави в Канаду. По довгих допитах сей призвався, що він купив собі віза від американського конзулярного урядника.

Урядники стали допитуватися других іміґрантів, що мали подібні віза, і декотрі з них признались, що вони заплатили за віза від 100 до 500 долярів. Урядники задержали всіх, що мали подібні пашпорти. Уряд вірить, що він попав на слід широко розгалуженого заговору.

ЛИТОВЦІ АРЕШТУВАЛИ ПОЛЬСЬКОГО ЛЕТУНА.

ВАРШАВА, 22. серпня. — Литовці арештували польського летуна Рушковського, коли його літак упав на литовській території.

Спочатку приміщено його у вязничім шпитали, однак опісля відослано його до Ковна, як підозрілого о шпіонажу в користь Польщі. Польські власти розпочали старання в ціли виміни Рушковського за котрогось з арештованих Литовців.

ЗІЗД ЕВРОПЕЙСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 22. серпня. — Розпочалась тут конференція репрезентантів національних меншостей, якої завданням є звернути увагу Зборів Ліґи Націй, коли вони зійдуться, на незавидне положення і гнет національних меншостей в европейських державах, які повстали по Великій Війні.

Головним предметом, який обговорюється на тій конференції, є загроза европейському мирови зі сторони угнетених національних меншостей пануючими націями тих країв, до яких їх прилучено, по більщій части проти їх волі.

БУЛЬБА.

Два роки тому минуло 350 літ від хвилі, коли вперше появилася в Европі бульба. Привезено її з Америки. До розповсюднення бульби причинився англійський мандрівник, лицар і моряк — Дрейк, який у Лондоні виголосив виклад про хосенність бульби. Одначе управа бульби розповсюдилася в Европі щойно в 17. віці тобто кількадесять літ після першої появи на европейському суходолі. Знаємо, яке велике значіння бульби в господарстві. Для бідніщого населення це є головна пожива. Крім того з бульби виробляють крохмаль, спирт і т. д. Цікаво, скільки корців бульби припадає на особу в ріжних державах. Обчислюють, що в Польщі в 1925 р. припало на кожну особу 40 корців, в Німеччині 6 корців, в Чехословаччині 5, у Франції та Голяндії 4, в Бельгії 3, на Угорщині, в Швеції і Данії 2½, в Австрії і Норвеґії 2, в Америці та Англії 1 корець. З цього бачимо, що в Польщі продукується бульби найбільше. А це тому, що тут бульба головною поживою села. І ще що бачимо: чим вище стоїть культурно дана країна, тим менше бульби управляє, бо нема на неї попиту, бо населення краще відживляється (бульба мало поживна).

НОВА ПОЛЬСЬКА СТАНИЦЯ.

В Личківцях, копичинецького повіту, на площі, дарованій Кімельманами, будують „Дом Людови".

НАЙДОВША БОРОДА.

З Америки до Франції виїхав 74-літний Бельгієць Віктор Превк, який має бороду довгу на два метри і 35 центиметрів.

ДЕФРАВДАНТ — ДИРЕКТОРОМ.

Від 8 літ шукала поліція варшавського „плютонового" Клюзіняка, який утік з війська, захопивши із собою полкову касу. Вже 5 літ живе цей добродій у Львові як Доманський, тут оженився, оснував торговельно-промислове бюро „Остополь" і відомий як солідний чесний купець. Тепер буде він відповідати за гріхи своєї передиректорської доби.

ЖІНОЧА ПОЛІЦІЯ.

Французька преса повідомляє, що нарешті і париська міська рада пішла за прикладом інших столиць, згодившися на доступ жіноцтва до активної поліційної служби. Жінки є вже поліцаями в Лондоні, Берліні, Копенгагені та Штокгольмі. Там пробують вони дорівняти мущинам в усіх їх обовязках і ходять у мужеських одягах. Париж запротестував проти цього зовнішнього вигляду, щоби... не підривати поваги жіночого поліцая. Бо на думку Французів: урядовець тратить повагу, коли стає смішним, а жінка стає смішною, коли наслідує мущину. Тому париська жіноча поліція обмежить свою діяльність до того, що стежитиме за моралю на вулиці, опікуватисиме жінцтвом і дітворою.

ЛЮБОВНА ПІМСТА.

Варшавська преса оповідає цисто вакаційну історію кохання якогось молодого промисловця Пупковського, що закохався в донці торговця дробиною. Батько дівчини зачинив перед молодцем двері, а той з помсти відчинив його курник з 500 курчатами, з яких частина розбіглася, а частину роздерли собаки. Не здобувши гуски, помстився на курчатах...

СТОЛІТТЯ ГАРМОНІЙКИ.

На днях минуло сто літ, як вбогий швець — Християн Меснер з села Фроссінген в північній Чехії запродукував перед „генералїцією і духовенством" свій винахід. Була це устна гармонійка. Винахідник заграв перед зібраними кілька побожних пісень і за це дістав від них 10 дукатів у золоті. Ця квота дала йому змогу розпочати фабрикацію гармонійок. Одначе інтерес не йшов і швець помер у нужді. Щойно по його смерти найшлися підприємці, що розповсюднили його винахід по світі і зробили на ньому маєтки.

СМЕРТЬ ВІД ГРОМУ.

На верху Парашки в сколівських горах грім вдарив в колибу і вбив трох пастухів. Стокількадесять штук худоби розбіглося по лісах.

25,000 НАУКОВИХ ЖУРНАЛІВ.

Оксфордський університет видав великанську наукову бібліографію, в якій є списані всі журнали, що вийшли від 1900 до 1921 р. Є їх 25,000.

ТЕЛЯ СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ.

В Поляні коло Щирця теля Петра Собчишина залізло в жито Вищина. Теща Вищина Анна Голуб хотіла вигнати теля. Та воно не давалося і вдарило Голубову так нещасливо, що її треба було відвезти до шпиталю, де вкоротці померла.

ВЕРТАЮЧИ З ЯРМАРКУ...

З початком листопада м. р. в селі Хоромному-Затоновського (на Радянській Україні) був ярмарок. Зібралося богато людей з околичних сіл. Як звичайно на ярмарку. А в хаті Горбецького Василя того дня зібралося товариство: Отрощенко Тодос, Рябченко Трохим, Горбецький Панас та сам Василь. І врадили: — ярмарок не щодня буває... Шкода час гаяти. На шлях вийдемо, а кого стрінемо, так стій! І хоч на ярмарку не були, а з ярмарковим до дому повернемо...

Таке врадили і пішли на шлях. Отрощенко з крісом, а Горбецький з сокирою. Пішли в напрямку села Кошівки.

Перші надїхали паришівські селяне. Підійшов Отрощенко й розмову завів: Ну, що на ярмарку купили? Щось у вас на возі порожно. Мабуть на ціні не зійшлися, то гроші назад везете?

Але то їхали незаможні й нічого на ярмарку не купили не тому, що на ціні не зійшлися, а тому, що не цінували, бо грошей не мали. Покинув їх Отрощенко, відійшов і свиснув. Надбігло товариство. — Ну що? — Голота, не варта й зачіпати. І пішли в сторону села Хоромного. Ідуть. Ось глянь, віз у болоті застряг. Чорнобильські крамарі з воза позлазили, але віз ані руш. Через кілька хвилин один з крамарів — Городецький Янкель скрикнув і що сили став втікати. А два другі — Шепельський Арон та Бабич так довго коло воза поралися, доки кріса Отрощенка не побачили. Відвели їх бандити на бік і вбили. А віз та покупки — шапки, хустки то що забрали. Та не довго раділи. На днях стали всі чотири бандити перед судом. Отрощенка і Горбецького Панаса засуджено на розстріл і конфіскату майна, Горбецького Василя на 10 літ тюрми, а Рябченка на три роки тюрми.

ЗВІР У ЛЮДСЬКІМ ТІЛІ.

В Лодзі робітник Цесляк посперечався з жінкою і кинувся на неї з сокирою. В обороні мами стала семилітна донечка. Завдяки їй Цеслякова вирвалася з рук варята і втікла. Що робить озвірілий Цесляк? Хапає донечку і товче нею так довго до стіни, доки дитина не сконала. Божевільного вбивника арештовано.

ЗГОРІЛА ВІД ІСКРИ З ПОЇЗДУ.

В Лондоні стояла собі у вікні покоївка і дивилася на залізний шлях. Саме проїздив поїзд. Впала іскра на целюльоїдовий фартушок дівчини і вона протягом кількох хвилин згоріла.

СТРАЧЕННЯ САККА І ВАНЦЕТТІ ВИКЛИКУЄ ДЕМОНСТРАЦІЇ В ЕВРОПІ

ВІЙСКО І ПОЛІЦІЯ БЮТЬСЯ З ДЕМОНСТРУЮЧИМИ І РОЗГАНЯЮТЬ ЇХ, Є УБИТІ І РАНЕНІ.

ЖЕНЕВА, 23. — Розігнано тут 2000 товпу демонструючих, недалеко американського конзуляту. Змоболізовано реґімент поліції для розігнання демонструючих. Підчас коли демонструюча товпа почала битись з поліцією, убито одну особу, а богато покалічено. Палату Ліґи Націй обкидано камінням і повибивано богато шиб. Товпа вдерлась до театрів рухомих образків і подерла американські плякати і понищила фільми.

ПАРИЖ, 23. серпня. — Спеціяльні видання радикальних журналів атакують в дуже острий спосіб Злучені Держави і взивають до масових віч, на яких „виповістья війну пролетаріяту". Одна тисяча війська хоронить американську амбасаду. В Монтепліє лучилася друга невияснена експльозія.

БУЕНОС АЙРЕС, Аргентина, 23. серпня. — Американські торговельні доми обкидано камінням, коли надійшли вісти про страчення Сакка і Ванцетті.

ВІДЕНЬ, 23. серпня. — Часописи заповідають заворушення і смерть многих невинних осіб, і обвиняють за се говернора Фуллера і „жорстокосердних суддів".

КОПЕНГАГА, 23. серпня. — Молодих комуністів побила палками поліція, коли вони почали вибивати вікна і нищити авта.

РИМ, 23. серпня. — Часопис „Пополо ді Рома" оповістив страчення Сакка і Ванцетті статтею під заголовком: „Трагічна фарса скінчилась. Сакко і Ванцетті замордовані". Цілу фронтову сторону посвячено справі Сакка і Ванцетті, поміщено їх фотографії, а також фотографію говернора Фуллера.

ЛОНДОН, 23. серпня. — Поліція стереже американської амбасади і Боккінгем палати і приготовляється недопустити вечером демонструючих під американську амбасаду.

МОСКВА, 23. серпня. — Совітська преса у своїх вечірних виданнях пише, що „драстична екзекуція Сакка і Ванцетті ніколи не може бути забутою". Оден часопис містить великими буквами слідуючий заголовок: „Минудої ночі американські кати замордували Сакка і Ванцетті".

Инші комуністичні часописи пишуть: „Такого цинічного поступку могли допуститись лише визискувачі страхом немилучної хвилі порахунку". „Злучені Держави придержуються того самого курсу, що Англія, Болгарія і Польща у гнобленню робітничого руху. Жертви убив не Фуллер, але американська буржуазія".

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ ОСТЕРІГАЮТЬ ЖИДІВ ПЕРЕД ОБОРОНОЮ ШВАРЦБАРДА.

У ЇХ ПРОКЛЯМАЦІЇ КАЖЕТЬСЯ, ЩО ОБОРОНА, ОПЕРТА НА ПОГРОМАХ, БУДЕ ПРОВОКАЦІЄЮ.

БЕРЛІН, 23. серпня. — 32 організації українських студентів у Чехо-Словаччині, Німеччині, Китаю, Франції, Польщі, Бельгії, Австрії, Югославії і у Вільнім Місті Данцігу та в инших краях видали проклямацію до жидівської преси, яку помістила німецька антисемітська преса.

У тій проклямації українські студентські організації стараються представити перед цілим цивілізованим світом, що замордовання Симона Петлюри Шварцбардом було інспіроване совітським правительством, в ціли скомпромітовання українського національного руху, зваливши на нюю відвічальність за жидівські погроми на Україні і викликання роздвоєння між Жидами а Українцями.

У заяві протестують українські студенти також проти старань оборонців Шварцбарда, оперти його оборону на жидівських погромах на Україні і на відвічальности за них. Студенти доказують, що цілі жидівська преса не боронила Шварцбарда, як убийника С. Петлюри, бо сей послідний не був відвічальний за ті погроми, але противно, старався їм запобігти.

СОВІТСЬКА ТОРГОВЕЛЬНА МІСІЯ В ДОРОЗІ ДО АМЕРИКИ.

ЇЇ ЗАВДАННЄМ Є ДОВЕСТИ ДО ПРАВИЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ЗНОСИН МІХ СОВІТАМИ І АМЕРИКОЮ.

МОСКВА, 23. серпня. — Вчера виправилась звідси Совітська Торговельна Місія до Ню Йорку, на якої чолі стоїть Мозес Гурвич, бувший міністер здоровля на Україні, а тепер голова заграничного департаменту Совітської Найвисшої Економічної Ради.

Завданнєм сеї місії є довести до правильних торговельних зносин між Совітським Союзом і Злученими Державами. Місія має поробити у Злучених Державах замовлення на закуп машинерії, яку совіти купували у Англії заки прийшло до зірвання торговельних зносин між ними а сею послідною.

ДАНІЯ ЗНОСИТЬ СМЕРТНУ КАРУ.

КОПЕНГАГА, Данія, 23. серпня. — Міністер справедливости Риттер має на днях представити у парляменті проект нового карного законодавства, у якім предвиджується знесення кари смерти. Сей проект закона уле́галізує лише те, що від многих літ практикувалось у Данії, себто не застосовувалось кари смерти.

Замісць кари смерти вводить новий проект карного законодавства досмертну вязницю, без ніякої можливости пізнішого помилування.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 8.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СМЕРТЬ САККА Й ВАНЦЕТТІ

Виконання кари смерти на Сакку й Ванцетті ставить американський уряд перед тяжкими питаннями.

Наперед у зовнішній політиці. Міліони людий по цілому світі є свято переконаними, що оба засуджені, а нині вже й страчені, італійські іміґранти не були злочинцями, але жертвами судівництва, потураючого товпі, жертвами упередження до людий другого походження та других політичних переконань. Се переконаннє може пошкодити Америці економічно, політично й культурно. Богато буде вимагало праці доказати світовій опінії, що вона помилялася, що американський уряд поступив тут справедливо.

Та богато важнійшим є настрій самого таки населення в Америці. Навіть найострійші прихильники кари смерти для засуджених не можуть заперечити, що в Америці є поважне число людий, які вірують, що Саккови й Ванцетті сталася велика кривда, що американське судівництво в сьому случаю не поступило справедливо, що основою до страшного, бо невідкличного, присуду було упередженнє до бідних іміґрантів радикальних поглядів. Сю думку заступають поважні ґазети, богато зовсім консервативних людий, навіть судді. З тою масою переконання уряд мусить певно числитися. Ніякий уряд у світі не може перейти до порядку денного, як міліони людий сумніваються основно в його справедливість.

З тої власне причини булоби богато більше політичним помилувати обох обжалованих, а тимчасом зарядити повне розголошеннє звязаних зі справою фактів. Та се не сталося. Фактів ще не оголошено, а засудженців післано на смерть. Люди, які були переконані про невинність засуджених, нині вірять в сю невинність з подвійною завзятістю. Урядови сього зовсім не було потреба. В силу американського уряду ніхто не сумнівається та показувати свою силу йому було зайво. Зрештою помилуваннем бувби відай показав силу краще, як виконаннем кари. Навіть глупі, а деколи провокаційні погрози радикалів не повинні були виводити з рівноваги так сильного уряду.

Перед тими, що вірують в невинність Сакка й Ванцетті, теж стоїть тяжке завданнє. Коли засуджені вмерли невинно, то се тепер ще треба доказати американській громадянській опінії. Коли опінія буде так переконана, то подібні випадки будуть на будуче неможливі. Тоді і буде можна сказати, що Сакко й Ванцетті не згинули даром.

Осягнути се можна знова не загонистістю та скрайністю, а тільки тактовним захованнем.

Іван Гіленко.

ДРУГА РУХАНКОВА РОБІТНИЧА „ОЛІМПІЯДА" В ПРАЗІ.

III.

Говорячи про празьку „Олімпіяду", треба піднести той дуже сумний факт, що в „Олімпіяді" не взяли цілком участи „Січи" з Закарпатської України, хотя є їх там (на папері!) щось три. На всі поклики і запросини подєбрадської Січи — вони взагалі навіть не відповідали!

Першу „Січ" і Краєвий Січовий Комітет заложив був ще в р. **1920** в Ужгороді Др. Трильовський. Та на нещастє секретарем тих орґанізацій зістав Стефан Клочурак, через котрого лінивство навіть „Просвіта" ужгородська не розвиває такої діяльности, як би повинна!

Правда і це, що на Закарпаттю є дуже сильний утиск з боку Чехів, але він є небезпечний лише для тамошних Галичан, котрих чеські бюрократи видалюють масами з краю. Але **автохтонам нічого вони зробити не годні,** коли би лиш тим автохтонам хотілося працювати! І „Січи" вони також мати можуть — щож, коли нечуване лінивство та байдужність тих автохтонів всьо паралізує. Нові люди ростуть допера з посеред студіюючої молоді — але то потреває ще пару літ, заки та молодь прийде до впливу.

А докищо — роса очи виїдає; — а чеська бюрократія гуляє собі по Закарпатській Україні немов у якій середній Африці. Найбільше „національний" посол о. Волошин, годячись на централістичну „адміністративну реформу", перечеркнув просто цілу сенжерменським договором застережену Закарпаттю автономію — а посли Мондок та Куртяк, хотя і підносили грімкий голос протесту, то першому казали Чехи: „Аґа! ти тому кричиш, бо ти комуніст!" — а другому: „Аґа! ти мадярон — то тому хочеш автономії!"

Закарпатська Україна терпить страшно через лінивство ріжних „національно освідомлених" Клочураків, зглядом котрих, яко автохтонів, чеські бюрократи є фактично безсильні.

Та заки тим послідним удасться наш тамошний народ зчехізувати — Україна еще буде мати нагоду показати Пепічкам свій кулак: а тоді горе їм!

Уже при отцій нагоді позволю собі для уникнення непорозуміння сказати таке:

Президент Др. Масарик та міністри Бенеш і Ґірса станули зглядом українських воєнних та цивільних еміґрантів на дуже раціональнім і людянім становищи: вони удержували тисячі наших земляків і давали їм нагоду образуватися і в той спосіб уґрунтовувати свою будучність. Три високі школи українські на Чехах, пару тисяч стипендій для молодежи — Громадський Комітет, Інститут соціольоґічний і т. ін., це всьо є величезною заслуґою зглядом українського народа, на котру він забути не зможе. Але возьмім на уваґу таке: когось годують (хотя дуже скупо) та подають йому науку, але рівночасно врізують йому три пальці. Чи той біль за трома, так болізно відрізуваними пальцями не зрівноважить тих всіх харчів та науки?!

Чи збиткованнє над **шість сот тисячами** наших братів на Закарпатській Україні зможемо ми забути через тії добродійства для нашої еміґрації?

Таж той ужгородський Розсіпаль з цілою своєю бюрократичною бандою перечеркує своїм звірським поступованнем і замазує всі ті добродійства і блага, які ми мали і еще маєм з ласки Масарика, Бенеша і Ґірси! Вони розпочали широку, на далеку будучність обчислену політику — корисну для їхнього народа тим, що вона забезпечувала йому приязнь і вдяку одного великого сусіда, правда, що покищо поневоленого, але котрого визволеннє є справою може лиш кількох літ.

Та політика отвирала Чехам рівночасно одинокий вихід на Схід, та вигляд на будучу поміч зі сходу, бо впрочім Чехи зі всіх боків окружені ворогами.

Однакож поступованнє Розсіпаля (властивого ґубернатора) і його підчинених нівечить всі ті обчислення і пляни таких патріотів, як Масарик, Бенеш та Ґірса. Вона прямо затарасовує Чехам всякий вихід на схід, бож **38** **міліонів** Українців певно не погласкає Чехів по головці за їх знущаннє над **600** тисячами їх братів, що сотки літ терпіли від Мадярів а тепер терплять і гинуть в „братніх обіймах" таки Славян, котрим фрази про „Сльованство" так і не злазять з язика!

Колиб однак вийти навіть з чисто москвофільського становища такого Крамаржа і дурноватого Гайна і уважати тих шість сот тисяч нашої закарпатської людности за Москалів — то чи гадають Чехи — що Росіяни стануть одушевлятися чеською політикою „чехізації"?! Росіяни не забудуть Чехам також ніколи таких тяжких гріхів проти цілком примітивних хочби понять всеславянської любови і дружби.

І чиж варта для грубого еґоїзму тих сорок тисяч Пепічків, котрі для доброї платні та надзвичайних „пшібавків" всіли на плечі наших нещасних закарпатських братів, виконувати широку і глибоку пропасть поміж чеським народом а 38 міліонами Українців та 50 міліонами Росіян?! Чи гадають чеські круги, що позискають собі довіре Росіян тими кількома російськими школами (для українського народа!) та субвенціонованнем кількох москвофільських шмат, писаних впрочім не російською мовою, а тарабанщиною, що причиняється хиба лиш до обниження культурної уровени на Закарпатській Україні, але до обмосковлення нашого народа ані трохи?!

Та хай не забувають і на це, що Закарпатська Україна є віддалена від московської етноґрафічної границі на більше як на тисячу кільометрів і що на Великій Україні наша сила національна росте не то з дня на день, але з години на годину. Пощож отже та нечувана провокація цілого великого українського народа через переслідуваннє його закарпатської галузи?

Цеж очивидне безглузде і злочин проти інтересів таки самого чеського народа!

—o—

Користаючи з „Олімпіяди" в Празі, скликала старшина подєбрадської „Січи" до Праги **зїзд всіх „Січий"** істнуючих в Чехах. Є їх вісім, а члени їх — то таки наші великоукраїнські та галицькі еміґранти. Розходилося о це, щоби всі ті „Січи" злучити в **„Український Січовий Союз"** і справді на тім зїзді дня 5. липня ц. р. прийшло до основання цего „Союза".

Наради — з перервою на обід тревали цілу днину, аж до 12 години в ночи. — Проводив їм отаман **Петрів,** а секретарював — очивидно — невсипучий **Прокопів.** — Про історію передвоєнних „Січий" та їх „Союза" подав основну доповідь отаман того „Союза" **Др. К. Трильовський,** котрий дав не лиш погляд на їх розвій, але і на ті трудности і переслідування, з якими вони мусіли боротися. **Др. Коберський** подав у своїм викладі цілу ідеольоґію передвоєнного січового руху та представив те велике значіннє, яке вони мали для освідомлення і орґанізації українського народа в Галичині і на Буковині.

Потім розпочалася дуже основно дебата, в якій обговорювано всі справи, що відносяться до Січового діла. Требаж не забувати, що „Січи" в Чехах і повставший тепер їхній „Союз", це властиво одинока Січова орґанізація в Европі. Вона має не лиш далі плекати визвольні ідеї передвоєнних Січий — але вона має бути прямо **академією** для будучих січових орґанізаторів та інструкторів. — І це є власне найважнійшим, щоби члени того нового **„Українського Січового Союза",** а зосібна члени його старшини, глибоко перейнялися тою **великою історичною місією,** яка лежить тепер в їх руках!

Най вони зважать це і глибоко собі це в своїх серцях запишуть, що відповідно до теперішних обставин на землях України — вони є власне одиноко покликані до ведення Січового діла і мають виповнити ті у нім прогалини, що повстали через невзгодини історичні послідних **13** літ!

Требаж вишколювання **фахових інструкторів,** треба фахових **підручників,** треба заінтересувати всю молодшу бодай нашу еміґрацію січовим ділом і поставити її йому на службу! Най такі глупі фрази, як „я цим не цікавлюся!" стануть просто неможливі і загально осміяні! Це, що не може бути зроблене на Рідній Землі — мусить бути зроблене на еміґрації, і я переконаний, що і наші американські іміґранти, зосібна Січовики, поспішать новому „Січовому Союзови" з матеріяльною помочию, коли лиш побачать серіозну і солідну роботу того Союза!

Говорячи про празький Січовий зїзд, мушу піднести, що т. Богацький привитав той зїзд іменем зїзду „Селянської Спілки", Др. Коберський іменем соц. революційної і соціялістично-радикальної партій, а т. Хилецький іменем „Вільної соціялістичної Громади" в Пшібрамі.

—o—

До старшини „Українського Січового Союзу" вибрано: отаманом В. Петрова, осавулом П. Богацького, виховагелем Клименка, писарем І. Прокопова, скарбником Гущу.

Власне вибила була дванацята година в ночи на празьких вежах — коли Др. Трильовський, узявши в руки подєбрадський січовий прапор, виголосив горяче слово до січових делеґатів і до нововибраних старшин „Союза" — преставляючи великі і святі обовязки, які на них лежать. Потім відобрав він від них січовий обіт. Обіт той зложив отаман Петрів, приклякнувши на ліве коліно, лівою рукою доторкаючи прапора і праву піднісши до гори. Другі учасники зложили той обіт стоячи з піднесеною до гори правою рукою.

Нехай-же всіх їх осінить дух Богдана, Богуна та Мазепи і загріє до невсипучої роботи над відродженнєм українського народа!

Володимир Штангей.

ЗЛОЧИН У СТЕПУ,

(Докінченнє).

(4)

Знає Іван і хреста і могили. В пору, коли ще пастушив, не раз дер горобенят у перепльоті хреста за образками, й не одну ніч спав біля нього, як водив коней на ніч. А могили... Він теж їх не забуде. Він затамував глибоко свою леґенду, свою життєву казку. Про неї ніхто не знав і нікому він не розкаже. Один він иноді згадає про те, що було, і заболить тугою душа, хоч літа вже й стирають, зарівнюють прожите. Кожного разу, коли він проїздить мимо отсих могил, завжди випливає з минулого давня історія... Ярина... Скільки спогадів викликає в ньому це слово, і він не знає, чи то справді так було, чи то може хто инший пережив і переніс оту сумну історію. А було то таки з ним. Служив він на економії. Серед строкових надибав дівчину Ярину, що зразуж привабила до себе, бо ніхто з дівчат не мав такої вдачі веселої, глибоких карих очей, темних брів, стану гнучкого в парубочий обхват та спритних на все рук. На хазяйку її мітив Іван. Радів і гордився. В те літо коло могили пшеницю збирали панську. Днювали й ночували строкові в степу. Не було тоді жниварок, а все косилося на грабки. Один косар, а дві вязальниці. В день робили, звечора робили і рано, коли падала роса, а ночами хлопці ходили до дівчат, і зробивши затинки із снопів, спали з ними... Іван мав Ярину. Одного разу, памятає добре, в суботу всі майже пішли до економії, а вони вдвох та ще дехто залишилися в таборі. Іван жалів дівочої чести. Бувало припаде до пахучих грудей Ярини, казиться від пестощів, грає конем добрим, а не чіпає. В туж ніч чомусь зомліли в любощах обоє, і одно одному віддалися. Взяв Іван Ярину просто, але молодо й любовно... А на ранок найшов її під мажарою: почепилася дівчина. І шкода робиться її, як нагадає... Стоять вони темними масивами постійні свідки минулого. Як зараз бачить Іван: отак до половини могили стояла лавою недокошена пшениця в ту ніч, за могилою, коло шляху були мажари, далі полукіпки...

Коровки притомилися. Часто збочували. Іван їх підбадьорував то покриком, то батіжком. У других гонах уже мало бути їхнє поле. Охоплений спогадами, Іван не помітив, як минули одні ґони і як коровки повернули на другу межу. Але що це? Чи сниться, чи дійсність? Він протер очі й підвівся. В темряві ночі він побачив маняк чиєсь хури на свойому полі і якийсь рух. Шарпнув за рукав Зотя. Той, не кваплячись піднявсь.

— Що приїхали?

— Хтось бере снопи на нашому полі, —, відповів Іван... Та Зоть нічого не бачив, скільки не дивився в той бік, куди показував брат.

— То так тобі здавалося.

— Але в цю мить виразно форкнула десь поблизу коняка.

— Чув?

Іван весь напружився й насторожився, а Зоть, як і не спав. Голова працювала ясно й льоґічно.

Скочили з воза, коровки завернули з межі, а самі, взявши габлі, пішли навмання до свого поля. Старались іти тихо, але перепалена стерня, як навмисне, лущала, і вони примушені були робити зупинки: їм не хотілося, щоб чоловік той почув. Щоб краще роздивитися, иноді присідали до землі. Потім вставали й знову йшли. Минули Антоненкову смугу, ось уже й Сивакова півдесятина. Через три десятини їх поле. Вже виразно чулося сухе шелестіння снопів, хрупання коней. „Мабуть, харчує коней теж пшеницею" — подумав з болем Іван. Не було ніякого сумніву— підвода стояла серед ґонів на Івановім полі і хтось брав його власну пшеницю. Коли підійшли до Зотьової півдесятини, так побачили вже й хуру, що клалася...

— Ну?

В цю мить з боку нараз блиснула блискавиця, освітивши степ білим світлом. Іван потяг Зотя за сусідній полукіпок. Прилягли на колюче перехрестя півкопи й почали чатувати.

Ось від воза відділилась чоловіча постать зупинилася, послухала, ледви чутно відкашлялась, і почала знову мостити снопи на драбиняка. Чоловік був сам. На возі клалась третя верства, а це значить, що добирає до копи... Шелест стиглої пшениці, як розряд електрики, болюче бив по нервах. Чув Іван, що в грудях зайшлося скаженим стуком серце, а в голову вдарили кровяні шуми...

— Що робити? — вагався Зоть...

— Йдемо до нього, — рішуче сказав Іван. Він бачив і знав, що і цього року в нього знову крадуть пшеницю, і серце наливалося важкою, як металевий розчин, злістю.

І двома тінями, поза полукіпками, вони пішли до чужого воза. Чоловік так захопився роботою, що не чув, як сторожко захропли коні, побачивши таємничі постаті, не звернув уваги на підозрілий хрускіт сухої стерні, і тільки тоді раптово й злякано оглянувсь, коли Іван махнув габлями над його головою.

— Ах... — гукнув чоловік з острахом, згинаючись до самої землі.

Розрахований без жалю удар залізних габель зі свистом вгруз у голову йому. Немов пяний, чоловік випустив свої вилка і побіг, угнувшись, до недобраного полукіпка. Новий удар збив його з ніг.

— Ах ти, сукин син!...

В чоловікові впізнали Мартина. Він лежав ниць на землі і від болю скреготав зубами. Ніч слухала. А степ був, як могила мовчазний і темний, тільки коли-не-коли моргне в небі фосфоричним сяйвом здалека блискавка.

— Давай мотузка! — гукнув Іван до Зотя, не відходячи від Мартина.

— Хлопці! — промовив тихо Мартин і підвівся на руки. — Чуєте, хлопці?...

— Ач, покаявся як. А тиж казав нам, що більше не будеш красти. Га? Тиж клявся!— лаявся Іван, не слухаючи його.

І ще тихше Мартин попросив:

— Простіть, хлопці... Дітьми клянуся, що більше не буду...

Зоть робив нашвидку петлю. Мартин вгадав по руках Зотьових, відчув по жорстокому голосі Івановім, що йому готується відплата, і в в твариннім жаху зірвався на ноги.

— Іване, Зотю... Братці... Дітей пожалійте! — заскиглив він.

— Ну, сволоч злодійська...— залаявся Іван і відіпхнув ногою укляклого коло них Мартина... — Вмієш красти — вмійже, гаде, і вмерти.

Тоді він встав і, як привид, хилитаючись, закричав щосили на весь степ без слів і тоскно. Луною відгукнулась балка. Іван розмахнувся і вдарив габлями ще раз!

— Не кричи! Правда, страшно? Болить? А нас хиба не болить?!... — промовив суворо Іван.

Витягли на межу і поклали впоперек в запорошеному спориші.

— Їдь! — сказав до Зотя рішуче Іван.

І придушеним дзвоном заграли в стерні колеса. Репіла снасть під тягарем золотої пшениці. Крехтав віз, коли потрапляв у борозду, бо то цього року налило добре пашню. Мартин перекинувсь на бік. Хотів скотитись, але Іван знову поперек поклав.

— Лежи, бляхо, а то, їй-бо, приколю...

— Іване... Братіку... За батька рідного матиму... застогнав благаючи, Мартин, і заплакав у безсиллі...

А земля вже гула так близько... Хляпала підкова в котрогось коня...

— Помилуйте, хлопці.

Мовчанка.

Рвуть копитом коні спориш і так ясно, так виразно й до болю моторошно дзвонять колеса. Зоть веде його коні за надоузки і прямо керує на Мартина, що обкручений мотуззям лежить нерухомим пластом на землі.

Іван спокійно чатує, щоб Мартин не скотився, щоб влучно по ньому колеса проїхали.

Мартин перестав плакати. Однаково не поможе. Він лежав покірливо й тихо. Щеміла голова від побоїв на тімі та муляла бік ключка від шнурувального мотузка. Над ним раз-по-раз спокійно в теплій височині літнього неба хтось бавився, — розстеляючи золоту позлітку далеких блискавиць. І нагадав Мартин, що забув він Меланці сказати, де гроші заховано — коли загине, даремно пропадуть... Збоку чорним привидом стояв Іван.

— Іване, не помилуєш? — промовив востаннє Мартин.

— Ні...

Над головою захропли коні і стали. Буланий рванув копитом затужавілу межу. На обличча впав теплий подих коней.

— Буланий, красавчик... Коники мої... —заговорив ласкаво до коней Мартин. І нараз коні на весь степ заїржали, почувши голос свого господаря. Чорна постать Іванова раптом переломилась і на коні ліг удар габель.

— Но!

Мартин в безсиллі рванувся й злісно вилаявся. Ех, жаль, що звязаний, а тоб він показав, як скотину бити... Коні обережно переступили його... Повернувся на бік, намацав очима блискуче лезо тонкого колеса і підложив голову. Віз трохи зупинився немов у задумі, коли наїхав на Мартина, наїжився на один бік, а потім зразуж осів. Щось хрупнуло, як висушена тиква. Мартин витягнувся й ущух.

— Готовий! — Сказав Іван, шпорхнувши ногою в розміжчену на мякиш голову Мартина. Потім взяв за ноги і зволік зі шляху.

— Тепер уже не будеш красти...

Перекинули снопи на свій віз. Мартина привязали за ноги до його лютерника і справили коней на хутор. Самі рушили до села.

Ізза обрію вилазив крівавим колом обполосканий місяць. Падала роса. Заводили свою пісню, суху й нудну, деркачі. Дощу тактаки й не було.

Мав швидко бути ранок, бо вже біліла витертими латками голуба крайка ночі там, де темніла смуга акації.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

З ТЕАТРУ Й МУЗИКИ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Виступ української співачки на радіо.

Елизабетська ґазета Таймс принесла дня 17. серпня с. р. таку новинку:

ELIZABETH GIRL HEARD IN VOCAL PROGRAM OVER RADIO.

Miss Lefchick Pleases "Fans" with Rendition of Favorite Airs.

By ARTHUR J. SHUGRUE

From the luxuriously furnished studios of Station WNJ, located at the Hotel St. Francis, Newark, a charming girl, just a bit shy, made her successful radio debut last night, as a feature soloist for the 65th annual concert of the Edwin Bent Artists, of New Brunswick. The new radio artist is Miss Anna Lefchick, attractive and pretty, 18-year-old daughter of Mr. and Mrs. Charles Lefchick, 48 Washington Ave., Elizabeth. Her initial bow to the great invisible audience of the radio, was a success, the extent of which the young soprano had never even dared to dream. It was a debut of which Elizabeth might well be proud.

Featured Artist

As a weature artist of the evening, Miss Letchick sang two groups of songs. The first consisted of the favorite ballads of Carrie Jacobs-Bond; the second was a celection of popular ballads.

The Bent Artists went on the air promptly at 9 o'clock and the evening's program was opened by an artist at the piano, Miss Vera Stetkewicz, another private pupil of Prof. Bent. Miss Stetkewicz selected as her first number, MacDowell's masterpiece, "Eroica Sonata." This composition is considered one of the finest written by the composer and has always been a favorite with concert masters. It is written around the tales related in the annals of the Knights of King Arthur. The composition numbers 56 pages.

"Shadows," Her First Number

Miss Lefchick featured the second part of the program, when "Shadows," was the number the young artist chose to make her first impression upon the invisible audience. There is no doubt but that her efforts were rewarded. The reception in Elizabeth was clear. There were no other disturbances during Miss Lefchick's hour of debut, and her sweet voice was wafted through the air to every listener. The success of Elizabeth's young soloist's first appearance on the air, is another omen of the success that awaits her in her chosen field.

Miss Lefchick is a graduate of local schools. She is active in several of the Ukrainian girl's clubs.

Miss Lefchick's Program

Her complete program follows:

Group 1—"Shadows," Carrie Jacobs-Bond; "Just A-Wearyin' For You," Carrie Jacobs-Bond; "I Love ... Truly," Carrie Jacobs-Bond; "Still Unexpressed," Carrie Jacobs-Bond; "Des Hold My Hands Tonight," Carie Jacobs-Bond.

Group 2—"My Message," d'Hardelot; "The Dawn," d'Hardelot; "Songs from the Persian," Chadwick; "Bowl of Roses," Clarke; "Gray Days," Johnson.

До новинки додана була фотографія молодої співачки.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Витинки з ґазет надіслали: гр. Михаїл Гурин, Назарет, Па.; гр. Василь Львівський, Вилмингтон, Делавер; гр. С. Мисливець, Вилмингтон, Дел.; Лев Білик, Гемтрамк, Миш.

Марія Галан, Асторія. — Просимо додати до дописи, яку допомогу дає Ваше товариство та з якою запомоговою організацією воно звязане. Від відповіди буде залежати, чи допись буде поміщена.

СПРАВЛЕННЄ ПОМИЛКИ.

Гр. К. Багрій з Нюарку пише: В Свободі ч. 185. з дня 11. серпня 1927, в рубриці **Як ми помагаємо старому краєви,** в справозданню жертв на Український Дім в Збаражі з Ансонії, Конн., пропущено імя жертводавця С. Мартинчука, котрий жертвував 2 доляри.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„ПАТРІОТИЗМ І ТОРГОВЛЯ".

(Мале вияснення).

Перечитавши допись гром. Безкоровайного п. з. „Патріотизм і Торговля", я мушу публично подратуловати не лише гром. Безкоровайному, але собі та й „Свободі".

Хоч гром. Безкоровайний чомусь не зрозумів моєї дописи, та всеж таки виходить, що моя допись викликала смілий виступ гр. Безкоровайного, котрий певно й явно сказав богато слів правди, хоч прикрих, а за тим, я певний, послідує ряд голосів богатьох наших торговців, що до живого вражені словами щановного дописувача; — а тоді виміна поглядів, безпристрасна критика себе самих скаже богато правди, виглядить неясности, істнуючі між торговцями і покупцями, а тимсамим знайде якусь посередну, щоб витворити „справжніх торговців" та „справжніх покупців".

Гром. Безкоровайному гратулюю отвертости, а заразом щастя, що „Свобода" помістила цю допись, бо богато подібного духа дописів (між иншими і моїх — малого писаки) опинилось в редакційному коші.

Моя допись „В чому лежить сила народу" є лиш початком серії статей, які я був постановив собі поміщувати на сторінках „Свободи", статей, обговорюючих чисто торговельно-економічне питання.

Та гром. Безкоровайний загнався вперед мене, і не знаючи, очевидно, моїх замірів, повернув в инший бік. Тому я лиш вдячний, бо це повинно принести богато користи.

А що я задумав розпочати цього рода серію статей, мав я досить поважні причини. Між иншими хотів я розширювати ідею торговлі і заохочувати наших людей до торговлі, вціпляючи обовязок розвивання власної торговлі, помножувати народні фінанси для боротьби в старому краю, а вкінци, щоб наші молоді, вже замериканізовані, і вчені торговці мали підпору для себе — і щоб колись, памятаючи це, не забули за край своїх батьків — **фінансово.** Бо відай лише цього ми можемо сподіватися..

І перша моя допись не була написана на замовлення котрогось з наших бизнесменів, і не є зовсім вузько-тенденційною — але написана загально.

Я скажу гром. Безкоровайному, що я, на жаль, не є учителем з фаху, хоч через цілі свої студентські часи мріяв бути учителем, професором, а навіть доктором фільозофії та, на жаль, инша доля судилась мені.

І якраз прийшлося мені вчитися на торговельника, чи урядника банку, і мусів студіювати якраз цю „суспільну економію", о якої незнание підозріває мене гром. Безкоровайний.

І хто перечитав мою допись, здається мені, мусів знайти в ній принціпи самої торговлі, а що там є поперта національної торговлі, то це-ж хиба не гріх!

Перша часть відноситься загально до розвою національної торговлі. А національної торговлі (а не патріотизму в торговлі, гром. Б.) вичеркнути годі, бо **кожда нація, чи держава, старається розвинути свій промисл і торговлю! Світова війна з 1914 року була головно оперта на конкуренції двох торговель, Англії і Німеччини, попертиканих політичними нитками.**

І сьогодня держава радянських республик розвиває „свій промисл" і „свою торговлю".

Це національна чи державна конечність, щоб заспокоїти вимоги своїх членів-горожан!

Тенденційного патріотизму в своїй статті, а радше в торговлі, я не розумію. Засад „суспільної економії" я зовсім не нарушую.

Кождий нарід, чи держава, старається в першій мірі о розвій своєї домашньої торговлі, щоб по найнизшій ціні можна віддавати свої товари своїм горожанам. Бо, ясна річ, не маючи своїх товарів, треба спроваджувати заграничні (нераз вироблені зі свойого сирівця) і оплачувати по ціні, якої жадають, а як ще ціла торговля є в руках чужих, — то тоді і найстислійша економія, чи таки ощадність не поможе.

І коли хтось закликає до підтримування свойого промислу та торговлі — він не грішить! Підпираючи рідний промисл та торговлю — перемінюємо тоді „суспільну економію" в „національну економію". Бо коли щадять і зароблюють одиниці даного загалу, то тимсамим щадить і заробляє цілий загал!

Гром. Безкоровайний констатує, що мій задушевним баженням є: „українська справа в її ідейнім виді, тому його (мої) дописі,... не дають позитивних результатів". Ідея, відірвана від життя, значить тільки, **що зеро".**

Результатів моїх дописів не берусь розглядати, — але щодо ідеї — то посмію дещо сказати.

Ідея, це абстрактне поняття, це образ, який витворюється в нашій мозковниці. Без самої ідеї не булоб і цього життя! Може й Бог, коли створив життя, мав перше **цю ідею,** створення всесвіта і життя в ньому.

Ідеї великих людей попереджували всі удосконалення способу життя, культури, цівілізації! Перше повстали ідеї, дальше кличі, формули, гіпотези — а на кінци фізичними доказами усталювано їх — здійснювано.

Ідеї попередили всі здобутки науки і техніки!

Нема ідеї — так нема і що реалізувати. **Якби український нарід не мав ідеї своєї держави, любови до вільного і свобідного життя — так нащожби розливати кров і нищити молоде життя, коли життя, їсти й робити можна й у неволи!!**

Перше все родиться ідея — а відтак слідує зреалізування!..

Тому треба ширити ідею національного промислу й торговлі, щоби їх мати!

Коли я звертав увагу на своїх купців, так я не думав за того рода купців, з яких примір одного зі свойого міста подає гром. Безкоровайний.

Коли гром. Безкоровайний дійсно має жаль до свого торговця, так чому зараз захляпати ідею народньої торговлі? Гром. Безкоровайний прецінь хіба зрозуміє, що я не звертаю уваги на одну категорію торговельців, але говорю загально за торговлю!

Гром. Безкоровайний не любить патріотизму в торговлі. А я скажу, що він не пошкодить, але поможе.

Поляки, коли хотіли вільної Польщі, апелювали до патріотизму своїх братів „бизнесменів". Поанкаре, бажаючи вирятувати французьку валюту, заапелював до богатих французьких „бизнесменів". Муссоліні, щоб підвести італійську валюту, заапелював до богатих купців, а навіть казав їм торгувати своїми виробами — замикаючи імпорт. Він змусив рівнож весь нарід щадити, хоч з бідою, та із-за патріотизму. Стратою своїх купців і терпінням свойого народу він хотів піднести добробут держави!

А ми до кого заапелюємо, коли ще виступаємо проти розвою своєї торговлі, а що гірше, примірем одного якогось здирача знеохочуємо загал. Коли є зло, так нарід повинен уздоровити його. **Зле, чи надужиття, треба напятнувати, і подати яко один дійсний факт, але не підпорядковувати всю торговлю до цього одного осібняка!**

І колиб ми давно розширювали свою торговлю, так у нас булоб, як у Американців, може більше міліонерів. І якби їх було з десять, і кождий з них дав на одну ціль по $2.500, так вони зложилиб $25.000 — лиш на одну ціль.

Та ба! Коли не маємо їх.

Порівнюючи цього міліонера з робітником Р., гром. Безкоровайний помилився. Він взяв цілий маєток міліонера в порівнанню з одноденним заробком робітника Р. Прецінь цей робітник, заробляючи по $25 тижнево, більше варта як $25.

Тому пропорціональність відсотків жертв обидвох є мильною. Це не з ідейної точки, але з математичної.

Зібравши отже вартість міліонера і робітника з осібна, треба було порівнати й подати пропорцію жертви кожного з них. Та годі! Міліонерів не маємо — а вже нам кісткою в горлі стоять!

На цьому кінчаю. Непотрібна дискусія не поможе — бо вона занадто теоретична.

Решту лишаю самим „бизнесменам".

П. Ковальчик,
Линден, Н. Дж.

Слеза.

ПРАВДИВА НЕПРАВДА.

Поблагословив Господь хлопа жінкою, але такою, що як брався коли в життю на „гайта", то вона його силоміць гуп за чуб і на „вісьта" пхала.

Зразу жінчина поведінка не йшла, як то кажуть, хлопови на здоровлє; щось подібно, як нашому склепарови світова політика; але щож?...

Жити треба.

На таку забаганку, як куля в лоб, не кожного нині чейже стати. Порахуйте тілько самі. Скільки треба булоби тепер заплатити за такий револьвер? Не кажу вже за такий штудерний, але за такий собі, щоб от тільки „пштик", як там... Ну щож?...

Вибачайте за решту, мої панове, та й ти, ясне сонце.

Зрештою почекайте. А деж їзда по той револьвер? В Яворові його чейже не купить чоловік, аж у Львові.

А тимчасом...

Де, де нині хлопови до колеї! Колись за ці гроші можна було...

— А нині?... Та цить! По якого біса відбігати від річи.

Жити треба, бо чоловік мусить, і кінець на цім. Годі чейже бути похованим, мов собака. Гм, правда! Нині, Богом а правдой, й по християнськи нема як переходити на тамтой світ, та якось на сам спомин вже душу обіймає. Що ви думаєте?...

Тепер на такий похорон із „подзвінкованням" грошей треба... А деж набрати знова тих грошей? Хіба поле продавати. Ая!

Біда однак, як то кажуть, розуму вчить. Навчила і нашого хлопа.

Захотів якось раз поїхати на ярмарок, але без жінки.

— Ганю! — каже схилений у сто погибелів. — Пора вже тобі показатися у світ. Кидай кужіль та їдь на ярмарок! —

Відпалила йому з місця.

— Ая, — каже. — І ще чого? Хочеш, щоб я перемерзла, дістала запалення, та пішла землю гризти; а ти тоді „гусьйсюсяй"! Одну під кінець, а другу під вінець. Пятиструфки тобі забаглося, а не ярмарку. Трястя тебе мордувалоб та її разом. Їдь сам!

І поїхав хлоп на ярмарок без жінки, забавився несогірше, а вертаючи домів, благословив жінку, як і як умів.

Штучка однак штучкою.

Попастилося з ярмарком раз і другий і третій, та на четвертому вірвалося всьо і зовсім.

— Біда! — подумав хлоп. — Із ярмарком якось не ведеться. Треба чіплятися чого іншого і то конче.

— Ганю, — відізвався він раз до жінки в полі, — Поїду возом в поле та звезу цю чвертку жита, а ти сиди дома та пильнуй хазяйства. Картофлі й без тебе викопаємо. Зістанься, Ганю, зістань. Ти й так від якогось часу незадужеш.

Кинулася до нього, мов з окропом.

— Ах, ти нехристе якийсь магомедський, ти башибожуку турецький. То на засіяння чвертки жита тобі аж воза треба? А знаєш ти, гільтаю, що віз ледви тлінний, що розісохся і шприха ледви шприхи держиться. Знаєш, чи ні? Кажи, нехристе! Кажеш, що я незадужаю. А грім би тебе, Дух святий при нас хрещених, задавив, та цей язик тобі скоротив. Таж в мене сил, гейби в молодого дуба, погане жидівська. Без мене картофлі пропадуть, половину розкрадуть, а я чим поросята перезимую та тоб пельку запхаю. Га, — чим? Кажи, марнотравче! Ти мені і не важся возом їхати! Бери плуг і кошик, а я цю чвертку сама вже занесу. Зрозумів?!... Ну, гайда, нехристе. Вже я тобі її рудокосій перехрещу нині стежку в горох! Не бійся!

І поїхав хлоп в поле з плугом, як його хотів, та тільки підсвистував по дорозі. За ним полетіла жінка. Вложила мішок з чверткою жита у рядно, закинула на плечі, завязала під шиєю та пішла, гейби з вітром.

Спинився над річкою. Хлоп поплентався з плугом та кіньми через міст, а жінка стежкою через кладку. — Ганю! — гукнув ще їй на відхідним. — А уважай там над потоком. Кладка тандітна, а вода глибока. Переходи через неї бігом.

— Дурень ти! — крикнула йому здалека. — Кладка дубова видержить, а я ще й погуцкаю на ній несогірше! Побачиш!

Не встиг однак хлоп добре ще розглянутися, як тріслощось над потоком несогірше; зойкнуло не найлагіднійше і жінка стрімголов покотилась у воду. Ще щоб не отця чвертка, так можеб була як видобулася з цеї халепи. Та чвертка своє довершила. Пішла жінка в глибину, гейби камінь. Не було для хлопа иншої ради, як заспівати „Вічную", — та повернути домів.

Як не шукали і як не обмацували береги потока, та жінки таки не найшли.

Обійшлося й без похорону.

Минув тимчасом рік і хлопови тужно стало за жінкою.

— Яка вона не була, але була — сказав собі раз хлоп тихцем, та поплентався перед себе. Взяв шапку, пішов над річку. Пристав на новій вже кладці, та став палицею дошукуватися грунту.

Нараз вискочив із річки, ніхто інчий, а сам чорт. Високий і дужий, а чорний мов смола. Чи був це сам анцихрист, чи тільки якийсь його прислужник, Господь це знає. Чортеня на „свят-святкування" збентеженого хлопа лишень підскакувало, та плакало з радости.

— Виратував, — виратував! лебедів чортик, перескакуючи з ноги на ногу.

— Та кого? — Чорти твою матір! — гукнув нараз господар.

— Та мене, братчику, — мене!

— А від чого виратував?

— Та від біди!

— Від якої біди?

— Та від твоєї жінки!

Хлоп остовпів.

— Так, так братіку! — лебедів чортик повен радости. — Рік тому, якраз, попав я на нещасте в обійми твоєї жінки. Що за цей цілий рік довелося мені з нею прожити, так ліпше й не згадувати. Нині однак я вільний. — Нині лечу в пекло й стрімголов.

І дійсно! За чортенням лишень стовп куряви здіймався по дорозі.

— Ну, нічо — сказав вкінци хлоп сам до себе. — Чорт зі жінкою не міг видержати й року! А я?... — А я?... Пять літ, брате, і то солоних. Нічого казать. Сильний з мене чоловік. — Бігме, що сильний.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

308.

Бр. св. Йосафата, від. 217. У. Н. Союза, в Рачестер, Н. Й.

Хвальний Заряде! — В залученню засилаю чек на суму $71.75, яко жертву від членів нашого Братства на Сиротинець У. Н. Союза. Щодо справи Сиротинця, то наші члени до неї прихильно відносяться і щиро по можности складають свої жертви, з яких більша частина була вже проголошена в „Свободі". Члени радо підняли складати жертви і надалі, аж до найблизшої конвенції, щоби було довершене те діло, яке Комітет розпочав і досить труду вже доложив.— **Андрій Іванів**, секр.

309.

Клівленд, О.

Хвальний Заряде! — На хрестинах у гром. Михайла Поповича, Іван Гаврик, член 334 від. У. Н. Союза, зібрав між присутними гостями на Сиротинець У. Н. Союза $7.00. Сі гроші він приніс до мене з просьбою, щоби я їх відіслала Вашу адресу, що отсим я радо виконую. — **Марія Ольшаницька.**

310.

Тов. ім. Івана Франка, від. 226. У. Н. С., в Амстердам, Н. Й.

Хвальний Заряде! — Пушки, інформації і друки я одержав. „Тег-дей" у нас неможливий, тому, що тут Українців лише маленька горстка, а Поляків майже пята часть міста; як вони до наших справ відносяться — не треба і згадувати... Гало на баль на дохід Сиротинця вже замовлено. Книжочки до представлення використаємо пізнійше. Пушки забрали члени: Ігнатій Бабак і Йосиф Базарницький, та бізнесмени: Стефан Комарянський і Мельничук-Сейгел. Є у нас ще й третий бізнесмен, але сей пушки до свого штору не приняв...

Щодо жертв, то се поміж членами досить лихо йде; аж вкучилися говорити на кождім мітінгу то само. Декотрі члени не зложили жертви ще за минулий рік і сього року не зложили. Що з ними робити—Бог святий знає... Тяжко деяких наших людий переконати, що така народна інституція як Сиротинець є для нас конче потрібна. Є й такі, котрі все оглядаються на єгомостя: як священик у церкві не скаже, що на якусь народну ціль треба щось жертвувати, то вони нікому нічого не дадуть, бо нікому иншому не вірять.

Ми, урядники, будемо всіми своїми силами старатись, аби кожду нагоду використати на ціль Сиротинця У. Н. Союза.— **Теодор Сюрко**, секр.

311.

Тов. Любов, від. 373. У. Н. Союза, в Ст. Луїс, Мо.

Хвальний Заряде! — Наше жіноче Товариство „Любов", ще молоденьке (його засноване 27. лютого ц. р.), але розвивається напричуд гарно. На останніх місячних зборах наші членкиці попри инші справи Товариства не забули і за справу Сиротинця У. Н. Союза. Як кожде материнське серце бажає добра і добробуту своїй дитині, так само щиро і сердечно віднеслися наші сестриці до сеї народної інституції й одноголосно ухвалили попертя сю справу морально і матеріяльно. Товаришки ухвалили з товариської каси $50.00 на Сиротинець і притім торжественно заявили, що після своїх жіночих сил будуть старатись о більшу поміч для сеї справи.

А тепер відзиваємося до тих тутешніх жінок, які ще не стоять у нашім товаристві, щоб охотно приступали до нашого гуртка, бо праця перед нами дуже велика і нам більше сил потрібно. Ідея нашого Товариства така, щоби всі українські жінки в нашій місцевости звязалися в один дужий ланцюх, так, щоб ніяка сила насне розірвала. — **Анна Ґромацька**, предс.; **Параскевія Щупляк**, кас.; **Анна Паращак**, секр.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 28. серпня, о год. 2-ій попол., під ч. 610 S. American St. Присутність кождого члена конечна, бо є важні справи до полагодження, як прим.: вибір балевого комітету на день 3-го вересня і много инших. Повідомляється також членів, що котрий член не візьме участи в балі, який Тов. устроює на дохід Сиротинця для 3-го вересня, заплатить $1.00 кари. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, в противнім разі будуть суспендовані. — І. Сорока, предс.; І. Бішка, кас.; О. Будай, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що звичайний місячний мітінґ відбудеться дня 28. серпня, в гали церковній о 1-ій годині пополудни. Проситься всіх всіх прийти на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. — В. Баран, предс.; М. Гнатів, секр.

ЯНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, повідомляє, що спеціяльний мітінґ відудесь о год. 3.30 пополудни, в неділю, дня 28. серпня, в гали під ч. 628 Franklin Ave., де все мітінґи відбуваються. Є важні справи до полагодження, як чи взяти участь в параді на Лейбор Дей. Проситься всіх членів явитись на мітінґу. Не явившийся член заплатить кари 1.00 дол., а урядник 2.00 дол. — Ю. Присташ, предс.

Василь Стефаник.

MORITURI.

(Присвята Вол. Дорошенкови)

Ще до сходу сонця сходилися вони до голяря що неділі і свята, аби голитись і підстригати чупер. Приносили з дому то хліб, то солонину, то иниший харч, а гроші ніколи. Їх було вже небогато в селі, що держалися Тимка, бо одні повмирали, а другі пропали на війні. Але від тридцяти літ вони привикли мати оцей схід і не покидали його.

— Кобисте не курили такі тютюни, що я гину від них, та не ржали як коні, бо я глуху.

— Сиди, Насте, тихо, а глуха то ти давно.

— Як не глухнути в такім млині, встидайтеси, старі пайташі.

— Та чого ви слухаєте музику з беззубого гребіня.

— Тимко.

— О, якого ґазду маю, видите стульня і він ще такий храпливий та сливавий.

— Тьфу на тебе, старий.

— Вона би ще хотіла так як давно, аби ті поплєскувати по мягкім. Але, небого, вибачай, мягкого вже давно нема.

— І це ти таке в неділю говориш, окаяннику, ти же сегодни-завтра до дучі.

— Най і до дучі, — а таки старих бабів не буду плєскати.

Регіт, сміх. Настин кашель.

• • •

— Тимку, бери, мой, кліщі та тягни зуб, та я ці ночи по стіни дравси.

— Котрий зуб?

— Та на, дивися.

Василь розняв рот і показав цілий ряд білих зубів.

— Та який дідько з зубами, з твоїми? Зуби такі, що залізо перекусиш.

— А я не годен вітримати.

— Я, небоже, не буду до служби божої тегнути.

— Терпи, як можеш, до після служби, бо я тепер крови не буду пускати.

— І — і, кілько ти нам крови вже пустив перед службою з бороди та лиця.

— То цехотічи, а це інакше.

— Васи, а пробуй горівки.

— Сходили діти ціле село тай нема.

— Нешті румунешті.

— А я зараз найду, але аж на кінці села.

— А кілько нас є?

Порахували.

— Літерку як купиш тай буде.

Всі шукали гроший, поволи, ніби невдоволені, але раді, що буде забава.

• • •

— Розробляйте мило, котрі голитеси, а котрі стрижетеси, то сідайте, бо сонце сходит.

— Тимку, небоже, ти тримай вже трафіку з папірками, бо як котрий вийде з твоїх рук, то мусит цілу книжечку віліпити, аби кров з него не зійшла.

— Та в тебе, Николо, така тверда борода, що я би борше дику свиню вголив та пустив до церкви ніж тебе.

— Тобі все недогода, а на Юрка нарікаєш, що має мєкий волос.

— Бо також пустий волос, такий як у дівки межи пахами... Мині вже рука дрожит, я не знаю, як я вас доголю до кінця, а як ще котрий з вас віверне ратиці, то таки не знаю, як єго на лаву покласти.

Сонце вже добре зійшло, як Тимкові гості сиділи обліплені паперцями та чекали на горівку.

Микита врешті прийшов з фляшкою і заки ще обголився, то на столі була горівка і накроєний хліб з чосником.

• • •

— Пиймо, брьи, бо гони наші короткі, що будемо собі жалувати.

— Там коби цеї нехтолиці доносив, то щебисмо дубали поволи. Віта вже не кладемо, раді не вібираємо, послів не посилаємо.

— Все перейшло на читальню, там тепер ред.

— От, ред, дівки перебираются на парубків, парубки на дівок, обіймаются без встиду та сорому, весілля справлеют та беруть гроші за білета.

— Така тепер у них настала забава, але вони мають розум, не біїси, моволо, світом бували Польці ані-ані не хотьи а паньці круглі хоть роздвлити.

— Бігме добре, ніц не кажіт, тепер з цев Польщев ніхто не годен вітримати; і маєтокве і доходове і ґрунтове і від псів і від гноївки, але де що на світі є!

— Та коби могли віборотииь, от дай Боже здоровле, Насте, тай не кричи на нас, бо, небого, вжем на розході.

— Та що я вам кажу, дай Боже і вам здоровля, лиш не загрійте голови як котрих зелених свет: люди йдуть до церкви, село обмаєне, а ви лежите, як дубє під любистком...

— Тоґтн був ґелт (Geld), де ті часи?...

Довго ще балакали і Василеви на хорий зуб оставили зо два килішки.

— Ідіт же вже до дому та кожі вас жінки зберут до церкви і коли я вімету оті кінські гриви з білих коний...

І вони виходили з хати зі спечениими обличами, які сонце довгі роки пражило; воно й тепер зараз увіссалося в них тай вони його несли до своїх домів.

• • •

— Зараз буде біда, — казав Никита Максимови.

— Та яка біда, а дітем від тебе засп!

— Та дітем засп, але стара. Вже чикає, а очи відивила, абиме чисати.

— Сам єи чиши.

— А дєж би вона дала, вона цілко любит полювание робити в чупрі, та зараз занохає, шом пив горівку. Тай казане: не маєш встиду, старий, ні від сонця ні від людий.

— То сховайси дес у стодолі.

— То пропало, вона біймене з гребенем шукала до завтра...

(„Світ", 1925).

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ГІСТЬ.

В місті Астон Манор в Англії вирвався зі звіринця лев і пішов собі „на прохід" по місті. Відразу люде зникли з вулиць, позамикано двері домів, вікна і крамниці. По кількох годинах лев увійшов до отвореного костела, де його зловлено закинувши на нього сильну сітку зі шнурів.